

לקיימו, פשוט יימנע מהפעלת סמכויות – זו תהיה פגיעה קשה בעקרון שלטון החוק ובעקרון הפרדת הרשויות, שתורביל לאנרכיה. כך, החמירה הכנסת את הסתירה לעקרונות יסודי דמוקרטיים והעמיקה את הבור הפרה לעצמה. עם זאת, כלל לא בטוח שתיקון זה יסייע לשר המ־שפטים בעניין כינוס הוועדה לבחירת שופטים. חוק הפרישות קובע שהסמכה לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתה, משמעה שיש סמכות לעשות זאת "במהירות הראויה". לא מדובר בשאלת סבירות ההחלטה (האם ניתן משקל ראוי לשיקולים שונים) אלא של פרשנות הוראת חוק בתי המשפט, שלפיה "ראה שר המשפטים שיש למ־נות שופט... יכנס את הוועדה". ואם לא כתוב מתי – עליו לעשות כן במהירות הראויה. ייתכן גם שהעובדה שהשר מעוניין לשנות את הרכב הוועדה מהווה בכלל שיקול זר – והיות שיש עשרות תקני שיפוט שרק ממתינים לאיש, שימוש בוועדה לבחירת שופטים כבת ערובה חותר תחת חובות האמון של השר למערכת המשפט.

יש הטוענים כי אין מה לדאוג בעניין ביטול עילת הסבירות, משום שפרט לסבירות יש עילות התערבות אחרות, כמו מידתיות. אולם מי ערב לנו שכעת לא יעברו לעילות האחרות? הרי שלטון המעוניין להסיר מעצמו כבלים לא יסתפק בביטול הסבירות – כמו בפתגם על מי שקיבל אצבע ורוצה את כל היד, ימשיך עד שישוחרר מכ־כליו. השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר כבר בהחיר כי ביטול עילת הסבירות הוא רק הסלטים לפתיחת התיאבון.

הבעיה היא שהבופה הוא אנחנו, האזרחים. ■

פרופ' יניב רוזנאי הוא מנהל אקדמי משותף של מרכז רובינשטיין לאתגרים חוקתיים, אוניברסיטת רייכמן

סכנה לשלטון החוק

התיקון לחוק יסוד: השפיטה בעניין ביטול עילת הסבירות מעלה שאלות קשות בנוגע ליחסים בין הרשות המבצעת לשופטת. זהו מהלך מכוון להחליש את מרחב ההתערבות של בית המשפט במעשי הממשלה, כדי לחזק את הרשות המבצעת, ולא סתם נקבע כי בית המשפט ידון בתיקון חוקי זה בהרכב מלא של 15 שופטים, כיאות לתיק החשוב ביותר אי פעם – שמציג קיצוץ משמעותי של סמכויות בית המשפט. אך בעיה קשה נוספת שהחוק מעורר קשורה למ־ערכת היחסים בין הממשלה, כרשות המבצעת, לכנסת.

אחרי שיו"ר האופוזיציה לפיד שלח מכתב לשר המשפטים לזין ובו דרש את כינוס הוועדה לבחירת שופטים, הוכנסה לנוסח הצעת החוק, באותו הערב, הבהרה שהחלטה היא כל החלטה "לרבות... החלטה להימנע מהפעלת סמכות". ניסוח זה נועד כנראה כדי שכינוס הוועדה לא ייכפה על השר. תיקון זה מאור בעייתי מבחינת עקרונות שלטון החוק והפרדת הרשויות – בין הכנסת לממשלה. דמיינו חוק הקובע חובה מסוימת. אך השר, שלא אוהב אותו ולא מעוניין